

GINTARAS BERESNEVIČIUS

EUGENAS DREWERMANNAS – KATALIKYBĖS KRITIKA IR ATSINAUJINIMO VILTIS

Sunku pasakyti, kas šių dienų Vokietijos ir Austrijos katalikų Bažnyčiai didesnę įtaką daro – Vatikanas ar Paderbornas. Bet pasauliečių akys ir ausys labiau krypta į pastarąjį, nes iš šio nedidelio Vokietijos miestuko ir sklinda teologo, psichoanalitiko, šiuo metu už savo veikalus suspenduoto kunigo Eugeno Drewermanno idėjos. Hierarchams svarbesnis Romos balsas, tačiau ši aplinkybė populiarumo jiems neprideda; be to, – ne vien dėl Drewermanno, žinoma, – Bažnyčios realaus valdymo iniciatyva slysta jiems iš rankų. Po paskutinių skandalų Vienoje (su homoseksualizmu susiję skandalai Bažnyčioje šiuo metu darosi kasdienybė) svarbiausius reikalus ir bažnytinį naujovių klausimus ima spręsti nebe arkivyskupas, o Austrijos katalikų rengiami referendumai. Laikai keičiasi (ir mes keičiamės su jais – norėtusi tarstelėti, tačiau *mes* nesikeičiame), ir struktūros, nesugebančios atsinaujinti, nesugeba ir veikti naujoje situacijoje, juolab nesugeba paveikti jos. Vokiškai kalbančių šalių katalikybės pokyčius gyvos ateities link lemia daugelis faktorių, Drewermannas – tik vienas jų, bet mums jisai svarbus kaip bene pirmasis teologas, kuris byloja nebe specializuotų žurnalų puslapiams ir ne sunkiasvoriuose teologiniuose tomuose, o kalba sporto rūmuose – dešimtūkstantinėms minioms, pasisako per masinės informacijos priemonės, o jo (teologinių!) knygų tiražai prilygsta bestselleriams. Teologiniai ir Bažnyčios klausimai jo dėka išsiveržė į miestų aikštes ir užstalės pokalbius, – to nebuvo nuo vokiškosios Reformacijos laikų.

Šiomis pastabomis norėčiau pristatyti pagrindines Drewermanno mintis apie Bažnyčios atsinaujinimo poreikį. Drewermannas labai platus, ir trumpai jį pristatydami, deja, nepajėgsiu perteikti nei „Paderborno teologo“ stilius, nei daugybės niuansuotų. Mano pastabos – tai greičiau konspektas su visais konspektui būdingais trūkumais.

Pagrindinė Drewermanno idėja – katalikų Bažnyčia iškreipė Kristaus mokymą ir vietoje išganymo tešneka apie nuodėmę ir kaltę. Reikia atgaivinti Kristaus dvasią, įklampintą bažnytinėje hierarchijoje, iškreiptą besaikiu kontrolės siekimu, baigti su bažnytinės tradicijos sąlygojamais asmenybės konfliktais, – joje žmogus ne pats gyvena, o yra nuolatos kontroliuojamas ir spaudžiamas: ne sąžinės, ne – ją pakeičia apeigų atlikimas ir ištikimybė hierarchijai. Šiais laikais, kai viešpatuoja demokratija ir individualius laisvės prioritetai, tokie požiūriai yra visiškai pasenę ir neaktualūs. Užuot jautęs nuolatinę kaltę ir savigraužą, arba, kitais žodžiais tariant, užuot buvęs kataliku, šiuolaikinis jaunuolis mėliau renkasi sektas, rytietiškus mokymus ar išvis neregulinę egzistenciją. Žinoma, galima pasakyti, kad jaunimas sugėdęs ir pan., tačiau tai pasaulinis procesas, rodantis, kad katalikybė, tokia, kokia ji yra, niekuo nebeįkvepia (arba, tikriau sakant, nebeįkvepia bažnytinis katalikybės pavidalas), tačiau to nieku gyvu negalima pasakyti apie religingumą – bendrasis religingumas ir

dvasiniai troškimai šiandien pasaulyje gyvybingi kaip niekad. Reikia pripažinti, kad šiuolaikinių religinių poreikių Bažnyčia nebeatitinka. Deja, tą suvokiant, šiuolaikinėje hierarchijoje, matyt, nutarta, kad juo blogiau poreikiams.

Jėzus nenorėjo įsteigti naujos religijos ar juolab sukurti naują dogmatiką. Jis nepažadėjo, kad mes 2000 metų pragyvensime įsprausti į bažnytines struktūras, laukdami nuolat vėluojančios Dievo karalystės. Jėzaus pasiuntinystė buvo labai paprasta: Dievo karalystė yra jumyse, ji visiškai arti ir apčiuopiama, ir jos reikia siekti nedelsiant. Jėzus visų pirma troško, kad mes atrastume Dievą kaip pasitikėjimo centrą, kad Dievas mus suvienytų nelyginant tekanti ir besileidžianti saulė. Dievas, siunčiantis lietų visai žmonijai, yra ne atsiribojimų, bet vienybės pagrindas. Jėzus ne tik teigė taip, bet ir atitinkamai elgėsi: paleistuvės ir muitininkai, ortodoksijos požiūriu neturintys jokios vilties išsigelbėti, tapo jo *žmonėmis*, ir Jėzui dėl to nuolat išmetinėjama.

DIEVAS TRA MALONĖS DIEVAS

Žmogaus gyvenimas yra sunkus. Mes žinome, kad nuolat privalome rinktis tarp gėrio ir blogio, tačiau klumpame ir suklumpame. Taigi elgiamės blogai ir tai suprantame. Tačiau jei geriau įsigilintume, kodėl vienas ar kitas žmogus suklupo, pamatytume, jog jis taip pasielgė vis dėlto ne dėl savo sprendimų ir pasirinkimų piktavališkumo, kaip tai mums aiškina moralinė teologija, o iš nevilties, dėl visiško pasimetimo. Tokį žmogų galima ūdyti, galima jam priekaištauti – tačiau, įsiklausius į jį ir pamėginus geriau jį suprasti, liežuvis jau nebesiverčia moralizuojantiems pamokymams. Suvokus visas aplinkybes, praeina noras smerkti, įterpti kitą į su savimi atsineštas vertinimo, etikos, religines kategorijas. Norisi suprasti, ir suprantant auga asmeninio artumo jausmas. Apie Dievą kol kas nė neužsiminta, bet – Jėzus yra pasakęs, kad Dievas jau yra ten, kur bent du žmonės susirinkę vardan jo. Jis – kaip gėrio alsavimas. Jis – kaip šviesa, kuri supa mus ir kreipia didžiulės vilties linkui.

Mes norime elgtis teisiai. Norime prilygti principams, pagal kuriuos atrenkami pateksiantys į dangaus karalystę. Tačiau šiuolaikinė psichoanalizė rodo, kokį tamsų šleifą palieka tokios pastangos. Pasąmonėje mes turime aibę „gatavų“ sąvokų, kurios mums nuolat liepia (kaip daug syk mums paliepinėta vaikystėje): tai teisinga, o tai – ne, šitaip turi būti, o taip negalima niekada. Visi šie šablonai trukdo suvokti svetimą vargą ir skausmą. Tarkime, Vokietijoje išsiskiria 30 procentų šeimų, Kanadoje – apie 40 proc., Jungtinėse Valstijose šis skaičius siekia maždaug pusę visų santuokų. Tai opi nūdienos problema: žmonės, nutarę drauge pragyventi visą gyvenimą, po kurio laiko suvokia, jog tolesnis gyvenimas kartu atneš tiek kančių, kad geriau atsisakyti

tokio buvimo ir mėginti iš naujo. Bažnyčia čia neižiūri jokių problemų. Viskas aišku ir vienareikšmiška. Ką Dievas sujungė, žmogus teneatskiria. Bet juk yra šeimų, kur po dvidešimties bendro ir sakramentų pašvęsto gyvenimo metų tarp sutuoktinių išsikūręs ne Dievas, o velnias tikrąja šio žodžio prasme... Galų gale aštuoniasdešimt metų po Freudo tikrai aišku, jog daugelis dalykų, jungiančių santuokoje vyrą ir moterį, tikrai nėra dieviškos prigimties. Bet skyrybos – neįmanomas dalykas, o bėgimas nuo pragariško sutuoktinių gyvenimo užtraukia neatleidžiamą nuodėmę.

Bažnyčia, dieviškosios malonės tarpininkė, turėtų perteikti žmonėms gyvą malonės išgyvenimą, tačiau ji tepasiūlo sustingusius ritualus, tarkime, kūdikių krikštimą. Tai, kas turėtų persmelkti visą subrendusį asmenį, kas turėtų tapti ji perkeičiančiu apsisprendimu, tampa simboline akcija, atliekama virš šešių savaitių ar šešių mėnesių kūdikio galvutės. Kūdikėlio sieloje nei psichikoje nuo to niekas nepasikeičia. Ar ant jo galvutės nulašėjo keli pašildyto vandens lašai, ar ne – tai jo gyvenimo neperkeis.

Tačiau Bažnyčia po šio ritualo įgyja teisę į pakrikštytąjį. Nuo šiol jis objektyviai išganytas ir privalo toks jaustis ir subjektyviai. Nuo šiol jis pajėgus visam tam, ko iš jo reikalauja Dievas ir Bažnyčia, kitu atveju jis nusidės. Kadangi jis yra išganytas, privalo laikytis visų priesakų ir įsakymų. Apie malonę nekalbama, malonė žmogų jau „ištiko“ –belieka teisinis gyvenimas. Nuo šiol tikrovė jam skyla į dvi sritis: juodą ir baltą, gerį ir blogį – nelyginant vaivorykštinių spektrą būtime apriboję dviem spalvomis. Tačiau gyvenimas

nėra linija, tai greičiau tankus linijų tinklas, sampyna, kurioje veiksmas patys veikia juos atlikusįjį, pasekmės – savo priežastis, už viską tenka atsakyti, o elgtis – neperregiame ruke. Čia nebetinka linijinė logika. Nebegalima remtis Bažnyčios perteikiama etika, kuri mus izoliuoja nuo asmens, nuo sąsajų tinklo, nuo realios situacijos. Kuri tvirtina esanti pirm malonės, kuri kuria nuolatinę tylios graužaties ir baimės atmosferą.

BAIMĖS RELIGIJA

Martino Lutherio reforma kryo prieš bauginantį katalikišką anapusybę įvaizdį: skaistyklos ir pragaro vaizdai, mirusių artimųjų, skendinčių skaistyklos liepsnose, vaizdavimas pamoksluose ne tik bauginą gyvųjų sielas – jais buvo galima visiškai manipuluoti. Ypač – finansiškai. Kai pinigai suskamba aukų dėžutėje, siela strykteli iš ugnies. Ir tik Bažnyčiai tarpininkaujant tokie stebuklai įmanomi. Beje, ir tu pats dar tebegyvendamas gali išsipirkti nuo būsimo

bausmės. Taigi anapusybės baimė ir jos kurstymas grindė Bažnyčios veiklą Lutherio laikais; nedaug kas pasikeitė ir šiandien.

Pasiklausę, tarkime, kardinolo Ratzingerio, išgirsime, jog kataliku gali būti laikomas tik tas, kuris pripažįsta pragaro ir velnio egzistavimą. Ir nuoširdūs katalikai įnirtingai laikosi šių idėjų, nors rezultatai nesyk būna apverktini. Garsusis tapytojas Edvardas Munchas dar penkiolikmetis klausinėjo savo tėvą, skrupulingai pamaldų gydytoją, ar išties Dievas žmones baudžia išties amžinybei; dar ir kaip, – atsakė pamaldusis tėvas, tai Jis darys tūkstantį sykių po tūkstantį metų... Šitaip krikščionybė prarado Edvardą Munchą, kuris toliau negalėjo tikėti. Charlesas Darwinas prie laidojamo draugo kapo susimąstė apie pastoriaus tariamus žodžius ir pajuto: negali būti teisinga tokia religija, kuri verčia mane galvoti, jog įmanoma, kad mano geriausias draugas begalinio teisingumo vardan bus amžinai kankinamas... Krikščionybė prarado Darwiną... Korane, šventojoje musulmonų knygoje, piešiami baisūs pragaro kan-

kinimų vaizdai ir rojus palaima, tačiau islamo teologai pastebi, jog pirmoji Korano eilutė – vardan Malonin-gojo Alacho – neleidžia įsivaizduoti Dievo, amžinai kankinančio žmones. Bet tai islamas. Krikščionybė moko kitaip.

Ir toliau kalbama apie velnią, nors psichoanalizė per savo gyvavimo šimtmetį įtikinamai parodė, kad tai, ką Biblija pavadi-

Riterio ir mirties dvikova. BENGTAŠ EKEROTH'AS ir MAXAS SYDOWAS INGMARO BERGMANO filme *Septintasis antspaudas*

no demonais, gyvuoja mūsų psichikos gelmėse kaip išstumti kompleksai, pasąmonės mechanizmai, subjekto psichikos suskilimai ir pan. Jeigu pasinaudosime Sigmundo Freudo modeliu, galėsime pastebėti, jog katalikų Bažnyčios religinį tipą sąlygoja trys struktūriniai požymiai, kurie turi įtakos vienas kitam, tačiau nė vieno jų negalima pakeisti kuo nors kitu nesugriauanant dviejų likusių. Tai edipinio komplekso elementai: tėvo autoritetas, lytinio potraukio slopinimas ir priešiškus moterims, atsiradęs iš moters įvaizdžio ambivalentiškumo; taigi – trejybė, tik nešventa.

Popiežiaus autoritetas, geriau įsižiūrėjus, ir yra institucionalizuota patriarchalinė absoliutaus centrinio autoriteto forma. Tačiau vargu ar gali būti autoritetas, kuris paskelbtų mums, kas yra tikėjimas, – prisiminkime savo religinius išgyvenimus ar slaptingus sielos potyrius. Mes tikime Jėzumi iš Nazareto, tikime pasitikėdami Dievu, tikime iš meilės artimiausiems žmonėms – juk negali būti, kad jie negyvens amžinai, kad mirtis juos užbaigs. Ir vien jau dėl to mes tikime, kad anapus

mirties gali būti kažkoks amžinasis gyvenimas. Mylėdami mes patikime, kad žmogaus egzistencijoje nėra tokios kaltės, už kurią nebegalima atleisti. Mes nebesmerkiame žmonių, nes meilė mums sako: tu turi juos suprasti. Meilė mums sako, kad atleidimas yra aukščiau už bausmę. Tai meilė, kuri mus įveda į visas dieviškumo paslaptis, kurias įkūnijo ir apie kurias mokė Jėzus iš Nazareto. Jausdami kito žmogaus artumą, mes patiriame, kad visa, apie ką kalbėjo Jėzus – tiesa. Tačiau tai ne tas Jėzus, kuris sutapatinamas su popiežiaus autoritetu ir nuslopinata meile.

Slopinimo vyksmuose nuolat aukojamos moterys. Jų ambivalentiškumas katalikybėje geriausiai apsisireiškia dvilypumu – tarp skaisčiosios Motinos, danguje sklandančios Madonos ir pavojingosios Ievos žemėje. Vyrai tokioje situacijoje sutrinka ir savo sutrikimą projektuoja į moteris – teologai nuolat jaučia joms seksualinę baimę.

Dar 1975 m. Romos Tikėjimo reikalų kongregacija (beje, ji katalikiškojo mokyimo dalis, dalyvaujanti dieviškajame žinojime, ir todėl neklystanti) per kardinolo Ratzingerio asmenį pareiškė, kad kiekvienas lytinis santykis už santuokos ribų arba iki jos yra objektyviai sunkus dorovinis nusizengimas. Taigi visas lytinės įtampos laikas iki brandos ir vestuvių turi būti išgyventas skaisčiai – ir Bažnyčia iš kartos į kartą perteikinėja šią naikinančią, neurotizuojančią moralę. Visą jaunuočio ar jaunuolės brandos laikotarpį jis (ji) turi išlaikyti skaisybę, kitaip gyvens nuodėmėje – o šiais laikais tuokiamasi artėjant prie trisdešimties ar ir vėliau...

Katalikybė remiasi baime, tačiau jai, kaip ir kitoms religijoms, šiandien reikia apsispręsti – ar ji toliau bus autoritarinė, ar galiausiai išmoks būti humanitarinė, t. y. žmogiška. Dabar gi katalikybės padėtis tokia kaip ir Lutherio laikais, ir vėl kyla tie patys neišspręsti ir puspenkto šimtmečio uždelsti reikalavimai.

Visų pirma tai kunigų celibato panaikinimas. Tai reikštų ir ypač rigoristinės lytinės moralės panaikinimą, tokios, kuri žmones skaido į du sluoksnius: skaisčius išrinktuosius ir lytinio potraukio nesutramdančius bei santuokon įpuolančius pasauliečius. Tačiau santuoka nėra koks nors įstatymiškai legitimuotas paleistuvavimas. Ji – ženklas, kuriame du žmonės gali vienas kitam save dovanoti, ir šis dovanojimas apima taipogi ir kūniškumo sritį. Santuoka – tai dalyvavimas dieviškoje palaimoje – beje, ne tik katalikybė, bet ir protestantizmas tebežiūri į ją su tam tikru įtarumu.

Popiežiaus autoriteto absoliutumas kliuviniu buvo dar XVI a. pradžioje. Lutheris skelbė: protestantai gerbs popiežių kaip krikščionybės galvą, Romos vyskupą, tegu tik popiežius pripažįsta, kad jo institutas nėra Dievo įsteigtas. Bažnyčios mokslas toli gražu nerodo, kad popiežystę įsteigė Dievas ir kad popiežius atlieka Kristaus vaidmenį. Bažnyčios galva – ne popiežius, o pats Kristus. Ir Kristus yra popiežystės matas, ne atvirkščiai. Tačiau, kaip žinome, nieko panašaus neįvyko; autoritarinė sistema negalėjo atsisakyti autoriteto absoliutumo.

KOVA SU GALTYBĖS IR PINIGŲ BAŽNYČIA

Popiežiaus autoritetas sąlygoja tai, kad Bažnyčia pati apibrėžia kaip galutinės tiesos institucija. Tai reiškia, jog, kalbant popiežiui ar vyskupui, byloja pati tiesa ir jai privalo paklusti visi tikintieji, sudarantys 99 procentus Bažnyčios. Tiesa gi tampa tik hierarchijos nuosavybe. Tai, ką tikintysis patiria savo gyvenime, tėra antraeiliai dalykai, palyginus su tuo, ką teigia ir ko moko žinantieji, krikščionybėje turintys tiesos mono-

polį. O jei taip, ištarmė, jog mes visi esame Bažnyčia – utopija.

Teoriškai mes žinome, jog visi tikintieji lygūs prieš Dievą. Tačiau jaučiamės panašiai kaip ir George'o Orwellio *Gyvulių ūkio* herojai – visi žvėrys lygūs, bet kai kurie žvėrys yra lygesni už kitus. Žinojimas priklauso hierarchams, tik ne mums, nedalyvaujantiems hierarchijoje. Mes įpareigoti paklusti, esame amžini pavaldiniai.

Bažnyčia težino mąstymą „iš viršaus į apačią“. Apie 150 metų Bažnyčia kovojo su evoliucijos teorija, bet ši kova toli gražu nesirėmė kūrimo teologija. Kovota dėl valdžios, kurią išlaikyti stengėsi Bažnyčia – ji suvokė, kad jos hierarchinė autoritarinė struktūra subyrės, jei evoliucinis mąstymas įsisuks į teologiją. Tai būtų iš principo skirtinga mąstymo kryptis, einanti nuo apačios į viršų, užuot leidusis iš viršaus į apačią. Gamtamokslio raida pastaraisiais dešimtmečiais mums aiškiai parodė, kad sąrangoms negalima diktuoti iš viršaus. Lygiai taip pat klaidinga būtų manyti, kad autoritetas, glūdintis tiesos migloje, galėtų dekretuoti, kas yra teisinga.

Yra žinoma, kad žmogus labai arti infarkto, jeigu jo širdies ritmas tampa ypač tolygus ir nesvyruoja. Jis tada prie pat mirties slenkščio. Kai sistemoje tvarka tampa itin griežta, ta sistema atsiduria prie žlugimo slenkščio. Tvarkos struktūros, neatsiveriančios laisvai chaotiškų jėgų žaismei už jų ribų, sabotuoja pačios savę. Tą nujautė jau senieji egiptiečiai, savo šventyklas statę kasmetinių Nilo potvynių užliejamose vietose – iš chaoso kyląs atgimimas jiems buvo savaime suprantama šventybės raiška.

Šiais laikais, kai mokslas aiškina apie sudėtingėjančius hierarchinius darinius, nuo ląstelės iki socialinių junginių, mūsų Bažnyčia remiasi kontroliuojančia Vatikano hierarchija. Galiausiai reiktų pripažinti, kad mes, visi tikintieji drauge, žinome daugiau nei visi popiežiai ir vyskupai. Galiausiai reikia įsiklausyti į mus. Ir argi motina, kalbėdama savo vaikui apie Dievą, nerastų geresnių žodžių nei Katekizmo tekstas?

Visas Bažnyčios atsinaujinimas įmanomas tik atsisakius centrinio autoriteto postulato. Dabartinės reformos dvasia turėtų kaip pikčiausio prietaro atsisakyti minties, kad religijos klausimuose gali būti garantuota, dekretuota, padiktuota tiesa. Žmogus pasitiki kitu žmogui nie todėl, kad jis užsidėjęs mitrą ir rankoje laiko kreivą lazda: kitu pasitikima asmeniniame susitikime, kai jis kaip asmuo turi ką pasakyti. Didysis Reformacijos atradimas ir buvo asmenybės atradimas, suvokimas, jog Dievo negalima sudaiktinti.

Bibliiniame pavelde stiprus yra pranašų pradai; tačiau dabartinėje katalikybėje jis gyvuoja didelėje priestaroje su kunigišku pradū. Jėzus polemizavo su Šventyklos kunigais, nurodydamas, kad jie, užsisiklėję savo pareigystėje, išduoda Dievo žmogiškumą. Tam ir reikalingi pranašai – jie kalba ne sausais žodžiais, ne pateikdami sausius šablonus; jie byloja pasitikėdami Dievo artumu, ir jų vaizdingi žodžiai jaudina žmones, paliečia juos. Kaip tik šitaip kalbėjo ir Jėzus. Net jo priešininkai vadino jį melagingu *pranašu* – taigi jie bent suprato jo skelbimo prigimtį.

Katalikų Bažnyčios tarnautojų luomas, kunigija, nepratęsia Jėzaus pasiuntinystės. Religiniame gyvenime institucijos gal ir neišvengiamos, tačiau greta jų privalo gyvuoti ir pranašiška kritika, kryptanti į visus su tarnybiškumu ir pasipūtimu susijusius dalykus. Tuo tarpu katalikų Bažnyčia šio pranašiško elemento išvengia, pareikšdama, jog visi mes esame pranašai per Krikšto

malonę. Na ką gi, jeigu taip, mums nebereikia pranašų, mums nereikia naujovių, mums nebereikia to, kas išjudina ir sukrečia – iš esmės mums nebereikia ir Jėzaus iš Nazaretė. Privilegiją kalbėti apie Jėzų teturi „dvaro teologai“. Mes galime kartoti tai, ką jie jau išsakė. O juk Jėzus yra paliepęs niekam nevadinti kito „tėvu“ nei „rabi“, – *rabi* gi yra kiek senesnis teologijos docento vardas...

Kaip galime šiandien kalbėti apie Dievą?

Teologinė kalba šiandien jau nieko nebereikia, ją reikia išversti. Daugelyje šeimų kyla didžiulių sunkumų (jei ne tragedijų) mokant vaikus katalikiškų ar protestantiškų tiesų. Kalbama visiškai skirtingomis kalbomis, ir dėl to Vakaruose dabar tarp kartų atsiranda iki šiol nebūtas religinis atotrūkis. Tikintys tėvai turi apsispręsti, ar per Kalėdas ar Velykas jie turi temptis su savi mišriais penkiolikmetė atžala, kuri nori užsiimti visiškai kuo kitu. Jiems vis labiau tenka įsitikinti, jog Dievas, kuris yra meilė ir laisvė, nepakenčia prievartos. Bet šitokia padėtis susiklostė todėl, kad anksčiau, per ištisus šimtmečius, motinos ir tėvai, mokydami vaikus religinių tiesų, cenzūruodavo savo kalbą. Juk tai, ką mylintys tėvai gali pranešti savo vaikui, niekada neskambės ganėtinai ortodoksiškai. Reikėjo kalbėti tai, kas parašyta katekizme – o tai negyva, nusisinta kalba ar greičiau ritualizuotų dogmatinių formulių rinkinys. Jose slypi didelė galia – už vienų ar kitų formulių atmetimą anksčiau ištisos žmonių bendrijos būdavo paskelbiamos eretiškos mis ir naikamos ugnimi ir kalaviju. Tai buvo kalba, kuria šnekėjo milžiniška galybė – tačiau ne Dievas, o Bažnyčia, ir jai rūpėjo ne žmogaus kančia ar aistros, o savi reikalai. Tai tariamai racionali kalba, išbraukianti jausmus ir abejones. Dvylikos metų vaikui įteiktas katekizmas – ir sulig tuo jo religinis gyvenimas pasibaigia.

O juk Jėzus nieku gyvu nekalbėjo dogmatiškai. Jis neturėjo, kad Dievas būtų išpažįstamas formulėmis. Jis turėjo per teikti ypatingus potyrius, galinčius visiškai perkeisti žmogaus gyvenimą. Šiuolaikinėje bažnytinėje tradicijoje jausmai ir potyriai nereikalingi, nekalbant jau apie abejones. Šiuolaikinėje teologijoje biblinis Jobas neturėtų jokių šansų. Įsivaizduokime teologą, sėdintį ir kartojantį: ne, aš tikrai nesuprantu Dievo...

Šiandien nebepakanka pasakyti: aš tikiu, kad Jėzus buvo nukryžiuotas už mūsų nuodėmes, idant taptume išganyti. Žinoma, aš tikiu tuo, bet šituos žodžius reikia išvalyti nuo juos lydinčio asketinio mazochizmo turinio – kad žmonės turį plūsti krauju ir kentėti, idant Dievas susitaikytų su jais...

REFORMACIJA SĄLYGOJA NUOLATINĮ MAIŠTĄ

Lutherio reforma vienoje vietoje – santykiuose su pasaulietine valdžia – nusižengė savo nuoseklumui. Pasėkmės liūdnos – bažnyčių iki dabar yra ypač artimas santykis su valdžiomis ir pinigais. O žmonių mentalitete atsirado įsitikinimas, kad humaniškumo vardan įmanoma žudyti, tiesa, reikia „pataikyti“ į neteisiuosius. Bažnyčioms kyla labai svarbus uždavinys – radikaliai pasisakyti prieš bet kokius karus. Ne karas veda į tiesos pergalę, o taika. Reikia išmokyti žmones ne remti vieną ar kitą pusę kare, tikintis „teisiosios“ pusės pergalės, o gyventi pagal kitados ištartus Origeno žodžius. Paklaustas, kodėl krikščionys yra pacifistai, Bažnyčios tėvas atsakė: „Mes, krikščionys, nekariaujame, nes mes kaunamės su demonais, sukeliančiais karus“. Tą priva-

lome daryti ir mes. Šiandien demonai reiškia badą, skurdą, neteisingumą ir t. t. Šių dienų reformacija turėtų būti grandiozinis mėginimas galiausiai individualiai ir globališkai tarnauti gyvenimui, pasitikint Dievu, išskleisti tai, kas stipriausia mummyse – savąją asmenybę.

Iš tiesų. Pasak vieno ispanų psichoanalitiko, lengva būti kataliku. Lengva būti protestantu. Tačiau beveik neįmanoma tapti krikščionimi. Drewermannas vis dėlto siūlo pamėginti būtent tai. Juk Kristus nenorėjo nei Bažnyčios, nei konfesijų. Jis troško Dievo karalystės, kuri gyvuoja amžinai.

Pabaigoje – kelios pastabos *ad hominem*. Akivaizdu, kad Lietuvoje, o ir Europoje, ir visoje Vakarų kultūroje alternatyvos katalikybei – ir krikščionybei apskritai – nėra ir negali būti. Bėda tik ta, kad, jeigu katalikybė nesikeis, tų alternatyvų ims rasti. Jos jau dabar pasiūpiama daugelį puikių žmonių – turiu omenyje visų pirma *Tikėjimo žodį* ir panašius judėjimus. Baisiausia – jie įtraukia toli gražu ne „visuomenės atskalas“. Kodėl gi tokios sektos randa sau veiklos dirvą katalikiškoje Lietuvoje? Kažkas, matyt, ne taip mūsų karalystėje. XIX amžiaus terminologija ir atitinkamas veiklos subtilumas iš principo negali patraukti *jaunimo*, gyvensiančio XXI amžiuje. Šiuo metu religijų pasaulyje vyksta milžiniška kova dėl sielų. Lietuvą supa pseudoindivistinės ir budistinės misijos Švedijoje, Lenkijoje, Rusijoje. Kada jos „peržengs sieną“ – valandų klausimas. Orientalinės doktrinos „jaunam organizmui“ įdomesnės nei katekizmo tiesos – kad ir kokios teisingos, bet nepaprastai nuobodžios, bylojančios Bažnyčios ir Dievo vardu, tačiau nieko neištariančios alkstančiai sielai. O sielos alksta kaip niekuomet. Jeigu Bažnyčia ir toliau rūpinasi doktrinos grynumu, o ne sielomis, tai yra jeigu ji nesikeis, kita religinė karta Lietuvoje bus sekmininkų, „žodininkų“, „babaistų“ ar „ufonautininkų“ karta, trumpai tariant, įklimps į *New Age* liūną. Aš nieko nemokau, nieko nesiruošiu kaltinti ir pan., nes dabartinė Bažnyčios situacija išoriškai dar ganėtinai stabili, bet kiekvienas klero atstovas žino, kokia kaina ji palaikoma ir kad...

Verčiau to *kad* nebūtų. Drewermanno mokymas nėra išeitis, tačiau jis ypač aiškiai konstatuoja krizinę Bažnyčios būklę. Drewermannas visą savo kritiką, beje, kreipia vokiškai katalikų Bažnyčiai, kuri mūsų požiūriu pašėlusiai, pavojingai liberali. Tuo metu, kai Vokietijos bei Austrijos Bažnyčios „iš vidaus“ kritikuojamos už nepaprastą sustingimą ir konservatyvumą, mūsų Bažnyčios hierarchai nerekomenduoja jaunų žmonių teologinėms studijoms į Vokietiją. Motyvas – Vokietijos katalikybė pernelyg laisva ir atvira. „Mums“ reikia kitokios Bažnyčios, – betgi, mielieji, kas tie *mes*?